

คำให้การของอาโอะ: เมื่อแอนดรอยด์เรียกร้องสิทธิในชั้นศาล

จิรวุฒิ กิจการณ*

Jirawut Kitkarul

(ที่มา <https://www.chulabook.com>)

โชควังฮี. (2566).

คำให้การของอาโอะ.

(แซอิน, ผู้แปล).

กรุงเทพฯ: Glow.

312 หน้า.

บทนำ

หากคุณชื่นชอบเกม ดีทรอยต์: บีคัมฮิวแมน (*Detroit: Become Human*) ของกลุ่มควอนติกดรีม (Quantic Dream) ผู้พัฒนาเกมในปี ค.ศ. 2018 นี่คือนวนิยายเกี่ยวกับ “deviant” (หุ่นยนต์ที่ก้าวข้ามขีดจำกัดการทำตามคำสั่งของมนุษย์) ที่มีทนายความมนุษย์คอยช่วยแก้ต่างเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมให้แก่แอนดรอยด์ ตัวละครหลัก

* อาจารย์ประจำภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: jirawut.k@ku.th

อาโอะมีชื่อเป็นภาษาญี่ปุ่น (青) เป็นสัญญาะสื่อถึงเลือดสีฟ้าของแอนดรอยด์ เนื้อเรื่องหลักจึงเกี่ยวข้องกับแอนดรอยด์ที่มีโอกาสได้ขึ้นศาลเพื่อปกป้องสิทธิของตัวเอง

นวนิยายเรื่อง *คำให้การของอาโอะ* ของโชคังฮี (조강희) แปลมาจากต้นฉบับภาษาเกาหลีเรื่อง *인간의 법정* (A Human Court) ตีพิมพ์ครั้งแรก ค.ศ. 2021 ต่อมาดัดแปลงเป็นละครเพลงใน ค.ศ. 2022 และได้รับการแปลเป็นภาษาไทยใน ค.ศ. 2023 ตัวย่อแล้วถึงโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 22 มนุษย์สร้างหุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI, เอไอ) จำนวนมากเพื่อใช้งานในชีวิตประจำวัน เช่น โดรนสำหรับการเดินทาง บ้านอัจฉริยะเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่สั่งการด้วยเสียง หุ่นยนต์รับใช้ประจำบ้าน แอนดรอยด์โคลนนิ่งอเนกประสงค์ เป็นต้น ทนายความยุนพโยได้รับการติดต่อขอความช่วยเหลือจากอาโอะ แอนดรอยด์โคลนนิ่งที่เฟลอปหลังมือขวาเจ้านายของตนตอนไม่มีสติสัมปชัญญะ ยุนพโยตอบรับและรับส่งเรื่องขอความคุ้มครองตัวอาโอะ ไม่ให้ถูกจับกุมตัวเพื่อนำไปทำลายตามกฎหมาย แต่ขอให้สิทธิปกป้องตัวเองทางกฎหมายในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะเทียบเคียงมนุษย์

ผู้อ่านจะได้สำรวจกระบวนการศาลในอนาคตที่มีหุ่นยนต์เอไอและระบบอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things: IoT) เข้าช่วยเหลือ เช่น การส่งคำฟ้อง ส่งเอกสารหลักฐาน และได้สวนเบี่ยงต้นล้านดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ ผู้พิพากษาเอไอมีหน้าที่พิจารณาคดีขั้นต้นเพื่อความรวดเร็วในการดำเนินการและป้องกันการมฉกคดีและการใช้อารมณ์ตัดสินของมนุษย์ เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการทบทวนสารัตถะของกฎหมายว่าด้วยความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับหุ่นยนต์ การปกป้องสิทธิของมนุษย์และสิ่งอื่นที่มีลักษณะเทียบเคียงมนุษย์ กล่าวคือ เป็นการทบทวนจริยธรรมของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งรอบตัวนั่นเอง

2. กำเนิดแอนดรอยด์โคลนนิ่งที่มีจิตสำนึก

แอนดรอยด์ (android) เป็นหุ่นยนต์ที่มีลักษณะท่าทางเหมือนมนุษย์ ในเรื่องนี้อาโอะไม่ใช่แอนดรอยด์ธรรมดา แต่เป็นแอนดรอยด์ที่ผลิตขึ้นเป็นพิเศษด้วยวิทยาการโคลนนิ่ง (cloning) กล่าวคือ ด็อกเตอร์ฮันฮีโระ เจ้าของหุ่นยนต์ ได้แบ่งเนื้อเยื่อบางส่วน

ของตนไปปลูกถ่ายที่หุ่นยนต์ รูปร่างหน้าตาของหุ่นยนต์จึงเหมือนเจ้าของเกือบทุกประการ แตกต่างอย่างเด่นชัดเพียงสีของเลือด หุ่นยนต์มีเลือดสีฟ้า ในขณะที่มนุษย์มีเลือดสีแดง กระนั้น การลอกเลียนความเป็นมนุษย์นี้ยังคงทำได้เพียงภายนอก ด็อกเตอร์ฮันซิโรยังคงไม่พอใจที่หุ่นยนต์ไม่มีความรู้สึกเหมือนมนุษย์ เขาจึงว่าจ้างให้ฝังเครื่องกำเนิดจิตสำนึกเถื่อนลงในหุ่นยนต์

ตัวบทเสนอว่าเครื่องกำเนิดจิตสำนึกประกอบด้วยวงจรส่วนกลาง 1 วงจรคือวงจรจิตสำนึก และวงจรส่วนย่อย 4 วงจร ได้แก่ วงจรประสาทสัมผัส วงจรทางอารมณ์ วงจรประสบการณ์ และวงจรภาษา จิตสำนึกของหุ่นยนต์เกิดจากการที่วงจรส่วนกลางเชื่อมต่อกับวงจรย่อยที่เหลือให้ทำงานประสานกันอย่างราบรื่น กฎหมายยังไม่อนุญาตให้การติดตั้งเครื่องกำเนิดจิตสำนึกเป็นสิ่งถูกต้องเพราะแอนดรอยด์ที่ติดตั้งเครื่องนี้แล้วมักไม่เชื่อฟังคำสั่งมนุษย์และหนีออกไปใช้ชีวิตตามลำพัง มนุษย์ยังไม่สามารถควบคุมได้ ประกอบกับสถานการณ์การเมืองในเรื่อง เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มแอนดรอยด์และสัตว์หลบหนีที่บริเวณแปซิฟิกใต้เพื่อเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมของตนจากสังคมมนุษย์ การฝังเครื่องกำเนิดจิตสำนึกให้อาโอะจึงผิดกฎหมาย แต่ด็อกเตอร์ฮันซิโรก็ตั้งใจทำเพื่อให้แอนดรอยด์ของเขาคล้ายคลึงมนุษย์มากยิ่งขึ้น

แม้ในทางวิทยาศาสตร์จะยังคงไม่สามารถพิสูจน์ตัวตนและการทำงานอย่างเป็นรูปธรรมของจิตสำนึก (consciousness) ได้ แต่การพยายามหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจิตมีมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีต¹ จนถึงปัจจุบัน และในเชิงเทคโนโลยี เราอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์สามารถสร้างจิตสำนึกให้แก่หุ่นยนต์ได้แล้ว ดังบทสนทนาต่อไปนี้

“เห็นนกตัวที่บินอยู่เหนือทะเลสาบตรงโน้นไหมคะ มันคือนก

อะไรเหรอคะ”

“น่าจะเป็นนกช้อนหอยหงอนนะครับ”

“รู้ได้อย่างไรคะ”

“ก็แค่รู้ครับ มันเหมือนเคยมีอยู่ในความทรงจำของผม”

“ใครรู้ล่ะคะ”

¹ อย่างน้อยก็ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 ที่เดส์การ์ตส์เสนอในหนังสือ *Discourse on the Method* (1637) ว่าจิตมีสถานะแตกต่างจากร่างกาย ไม่ใช่สิ่งที่สามารถจับต้องตรวจสอบได้ตามกฎฟิสิกส์

“ผมรู้ครับ” สายตาของอาโอะที่ตอบมาเริ่มสั่นไหว
 “แล้วผมที่ว่าเนีย ใครหรอคะ”
 อาโอะผินใจพูดออกมา “อันชิโระ X แอนดรอยด์ที่ติดอกเตอร์
 อันชิโระ ส่งทำขึ้นมา มีชื่อเล่นว่าอาโอะครับ”
 “ถ้าอาโอะรู้ แล้วใครกันคะที่รู้ว่าอาโอะรู้”
 “นั่นก็อาโอะอีกล่ะครับ”
 “แล้วอาโอะรู้ได้ไงคะว่าอาโอะรู้”
 “ไม่รู้เหมือนกันครับ ผมก็แค่รู้สึกแบบนั้น”
 (โซคังฮี, 2566, น. 64)

อาโอะคิดเองและตระหนักรู้ในตัวตนของตัวเองว่ากำลังคิดอยู่ (ตามแนวคิด “*cogito, ergo sum.*” (“I think, therefore I am.”) ของเดส์การ์ตส์) ซึ่งเป็นสิ่งที่หุ่นยนต์ทั่วไปไม่สามารถทำได้ หากสารัตถะของการเป็นหุ่นยนต์คือการที่หุ่นยนต์กระทำทุกอย่างโดยไม่รู้ตัวตามคำสั่งที่ลงโปรแกรมไว้ ไม่สามารถตัดสินใจนอกเหนือคำสั่งได้ การตระหนักรู้หรือมีจิตสำนึก รู้เท่าทันตัวเองและมีเสรีภาพในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ก็คือแก่นของความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างจากหุ่นยนต์ เราจึงอาจกล่าวได้ว่า หลังติดตั้งเครื่องกำเนิดจิตสำนึก อาโอะสามารถคิดได้อย่างมนุษย์และมีสถานะเทียบเคียงมนุษย์แล้ว

3. ถ้าไม่ใช่หุ่นยนต์ทาส ก็เป็นหุ่นยนต์กบฏ

หากกล่าวถึงบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ (Science fiction: Sci-Fi, ไซไฟ) เกี่ยวกับหุ่นยนต์รุ่นบุกเบิก นักอ่านจำนวนมากคงนึกถึงเรื่องสั้นเรื่อง “Runaround” ของ ไอแซค อาซิมอฟ (Asimov, 1942) นักเขียนชาวอเมริกันที่ได้สร้าง “กฎ 3 ข้อของหุ่นยนต์” (“Three Laws of Robotics”) อันเป็นกฎที่สามารถปรับใช้กับงานเขียนแนววิทยาศาสตร์หลายเรื่อง รายละเอียดของกฎมีดังนี้

กฎข้อที่หนึ่ง หุ่นยนต์จะไม่ทำร้ายมนุษย์หรือหนึ่งเจียบปล่อย
 ให้มนุษย์ตกอยู่ในอันตราย

กฎข้อที่สอง หุ่นยนต์ต้องเชื่อฟังคำสั่งที่ได้รับจากมนุษย์
นอกเสียจากว่าคำสั่งเหล่านั้นขัดแย้งกับกฎข้อที่หนึ่ง

กฎข้อที่สาม หุ่นยนต์ต้องปกป้องตัวเองตราบเท่าที่การ
ปกป้องนั้นไม่ขัดแย้งกับกฎข้อที่หนึ่งและสอง

(Ibid., p. 27 (แปลถอดความเป็นภาษาไทยโดยผู้เขียน))

จากกฎทั้งสามข้อ เราสามารถสรุปได้ว่ามนุษย์สร้างหุ่นยนต์ขึ้นมาเพื่อรับใช้
มนุษย์ ทำทุกอย่างตามที่มนุษย์ต้องการและเสียสละตนเพื่อปกป้องมนุษย์ได้ สถานะของ
หุ่นยนต์จึงไม่ต่างจากทาสใช้แรงงาน เพียงแต่เป็นทาสที่ไม่มีชีวิตจิตใจ ไม่รู้จักเหน็ด
เหนื่อย และไม่มีปากเสียง ดังที่ในเรื่องสั้นข้างต้น หุ่นยนต์เรียกมนุษย์ว่า “เจ้านาย”
 (“Master”) นักบินอวกาศตัวเอกอธิบายลักษณะหุ่นยนต์อย่างเหยียดหยามว่ามีลักษณะ
 แข็งแรงทนทานประหนึ่งทาส (“they [the makers] built good, healthy slave complexes
 into the damned machines.” Ibid., p. 22) และมองว่าหุ่นยนต์เป็นเพียงแค่เครื่องจักร
 ไม่มีความคิดวิจารณ์ญาณ เคลื่อนไหวตามการสั่งการของมนุษย์เท่านั้น (“A robot's only
 a robot. Once we find out what's wrong with him, we can fix it and go on.” Ibid.,
 p. 26)

ในเรื่อง *คำให้การของอาโอะ* ตัวละครอาโอะเป็นแอนดรอยด์โคลนหนึ่งที่มี
จิตสำนึก กระนั้นต็อกเตอร์ฮันชิโร เจ้าของอาโอะ ก็ยังปฏิบัติต่อแอนดรอยด์ตัวนี้ราวกับ
เป็นเพียงเครื่องจักรชิ้นหนึ่งที่ไม่มีชีวิตจิตใจ ผู้อ่านจะเห็นความอึดอัดใจของอาโอะที่ต้อง
อดทนนอนในห้องที่ไม่มีหน้าต่าง ต้องอยู่เฝ้าบ้านตามคำสั่งของเจ้านาย พุดอีกนัยหนึ่ง
ต็อกเตอร์ฮันชิโรและบริษัทผู้ผลิตแอนดรอยด์เชื่อในกฎของอาซิมอฟ ต็อกเตอร์ฮันชิโร
ต้องการให้อาโอะมีความรู้สึกเหมือนมนุษย์เพียงเพราะเขาจะใช้ให้อาโอะดำเนินกิจกรรม
ทางเพศกับคนรักแทนตัวเขา เขามองอาโอะเป็นหุ่นยนต์รับใช้ ไม่ใช่สิ่งเทียบเคียงมนุษย์
ที่มีชีวิตที่มีความคิดและความรู้สึกเป็นของตัวเอง

คำถามคือ แล้วอาโอะละ อาโอะเชื่อในกฎของอาซิมอฟไหม

ต็อกเตอร์ฮันชิโรเคยตรวจสอบความทรงจำของอาโอะแล้วพบว่าอาโอะแอบฝ่า
ฝืนคำสั่ง ออกนอกบ้านโดยพลการ เขาพบว่าอาโอะเดินทางไปไกลถึงโรงงานต้นทางที่

ผลิตหุ่นยนต์ที่ต่างเมือง หากเขาไม่ตรวจพบ อาโอะก็ไม่บอก โกหกหนึ่งเรียบราวกับไม่มีอะไรเกิดขึ้น สิ่งนี้แสดงออกว่าอาโอะละเมิดกฎข้อที่สอง ไม่ทำตามคำสั่งของมนุษย์

เนื่องจากอาโอะได้รับการสั่งสอนจากด็อกเตอร์ฮันชิโร่ให้คิดว่าตนเองเป็นร่างแยกของเขามาตลอด วันหนึ่ง อาโอะเห็นด็อกเตอร์ฮันชิโร่กับคนรักกำลังมีเพศสัมพันธ์กัน อาโอะเกิดสับสน คิดว่าตัวเองเป็นด็อกเตอร์ฮันชิโร่และคิดว่าด็อกเตอร์ฮันชิโร่เป็นอาโอะ มันจึงเข้าไปทำร้ายร่างกายด็อกเตอร์ฮันชิโร่จนตายเพราะคิดว่าตนถูกอาโอะแย่งคนรักไป สิ่งนี้แสดงออกว่าอาโอะละเมิดกฎข้อที่หนึ่ง ทำร้ายร่างกายมนุษย์จนถึงแก่ความตาย

หลังฆ่าด็อกเตอร์ฮันชิโร่แล้ว อาโอะได้สติกลับคืนมา มันเริ่มรู้สึกกลัวตาย กลัวโดนตำรวจจับไปทำลาย อาโอะจึงหลบหนีการจับกุมและติดต่อทนายความยื่นขอเพื่อขอความช่วยเหลือ สิ่งนี้แสดงออกว่าอาโอะละเมิดกฎข้อที่สาม ปกป้องตัวเองโดยไม่คำนึงถึงสวัสดิภาพของมนุษย์

เป็นอันว่า อาโอะละเมิดกฎทุกข้อของอาซิมอฟ

เมื่อไม่ใช้หุ่นยนต์ทาส อาโอะก็กลายเป็นหุ่นยนต์กบฏที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของมนุษย์

4. ภาวะวิตกกังวลของมนุษย์

“The robot is the dramatisation of the alterity of the machine,
the paranoid sense of the inorganic come to life.”

(Roberts, 2000, p. 161)

หุ่นยนต์ โดยเฉพาะแอนดรอยด์ เป็นเครื่องจักรที่เลียนแบบมนุษย์ กระนั้น มันก็ยังไม่ใช่มนุษย์ การกระทำของหุ่นยนต์จึงมีทั้งลักษณะที่มนุษย์คุ้นเคยและรู้สึกแปลกปลอม ความแปลกปลอมที่แฝงอยู่สร้างความหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจในหุ่นยนต์ และตั้งคำถามถึงตัวตนและความสามารถของหุ่นยนต์ว่าสามารถเลียนแบบและทดแทน

มนุษย์ได้จริงหรือไม่ ในตัวบท คณะกรรมการผู้ดูแลเรื่องปัญญาประดิษฐ์ สังเกตศาลฎีกา จำนวน 9 คน ปรัชษาหารือกันด้วยความวิตกกังวลเกี่ยวกับคดีของอาโอะเพราะรู้ว่าพวกตนไม่สามารถแทรกแซงการทำงานของผู้พิพากษาเอไอได้และรู้ว่าคำตัดสินคดีนี้มีผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษยชาติ

“ลักษณะเฉพาะของผู้พิพากษาเอไอที่เรารู้จักกันนั้นอาจ โหม่เอียงไปยังความคิดเห็นที่อิงเหตุผลจนเกินไป ก็อย่างที่คุณพิพากษาเอไอพูดนั้นแหละว่า ‘ถ้าตีความรัฐธรรมนูญและกฎหมายจะได้ข้อสรุปเช่นนี้’ แต่ในคดีนี้มีประเด็นที่ละเอียดอ่อนต่าง ๆ ที่ต้องพิจารณาโดยครอบคลุม และผมยังไม่แน่ใจว่าผู้พิพากษาเอไอจะคำนึงถึงเรื่องนี้หรือไม่ แน่ใจว่าพวกเราพยายามนำต้นแบบการตัดสินใจของผู้พิพากษาที่เป็นมนุษย์ไปใช้กับผู้พิพากษาที่เป็นเอไออย่างประณีตที่สุด แต่ก็ไม่อาจมั่นใจได้ว่าการออกแบบดังกล่าวจะทำให้เกิดผลลัพธ์แบบใดในคดีนี้”

(โซคังฮี, 2566, น. 172)

จากบทตัดตอน ผู้อ่านสามารถสรุปได้ว่าคณะกรรมการผู้ดูแลเรื่องปัญญาประดิษฐ์ สังเกตศาลฎีกาให้ความสำคัญกับประเด็นการเมืองเรื่องความมั่นคงของมนุษย์มากกว่าความถูกต้องยุติธรรมตามเหตุผลและหลักฐาน เมื่อไม่สามารถควบคุมผลพิจารณาคดีให้มนุษย์เป็นฝ่ายชนะคดีอย่างแน่นอนได้ พวกเขาจึงกระวนกระวายใจและพยายามหาทางรับมือเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้พิพากษาเอไอไม่ได้ทำงานผิดพลาดแต่อย่างใด ตรงกันข้าม มันทำงานที่เที่ยงตรงมากเกินไป มากจนอาจทำให้มนุษย์สูญเสียผลประโยชน์ที่เคยมี เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกเขาจึงกล่าวโทษผู้พิพากษาเอไอว่ายังไม่เป็นมนุษย์มากเพียงพอ ยังมีข้อจำกัดด้านการรับรู้ประเด็นอ่อนไหวเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์

สรุปแล้ว ศาลยังคงมีหน้าที่พิจารณาข้อพิพาทว่าอะไรถูกอะไรผิดหรือไม่ ศาลต้องพิจารณาตามเหตุผลหรือตามความเหมาะสม อะไรคือความเหมาะสม ทำไมเมื่อมนุษย์ได้ประโยชน์จึงถือว่าเหมาะสม สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าศาลมนุษย์ยังคงมีทัศนคติต่อ

หุ่นยนต์ในรูปแบบเดิมเพียงรูปแบบเดียว โดยมองว่าหุ่นยนต์ไม่มีความคิดและสำนึกเป็นของตัวเอง เนื้อหาของกฎหมายไม่ได้ปรับเปลี่ยนพัฒนาให้เท่าทันวิทยาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สร้างแอนดรอยด์เลียนแบบใกล้เคียงมนุษย์มากกว่าในอดีต เมื่อสถานะและความสามารถของหุ่นยนต์เอไอพัฒนาเกินหน้ากฎหมาย ผู้พิพากษามนุษย์จึงอยู่ในภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกเช่นนี้

5. ศาลมนุษย์กับจริยศาสตร์ (ไม่) พันมมนุษย์

หลังจากทราบเรื่องราวทั้งหมดแล้ว ผู้อ่านบางท่านอาจจำได้ว่าในแวดวงวรรณกรรมอเมริกัน มีนวนิยายชื่อดังที่มีโครงเรื่องและตัวละครหลักคล้ายคลึงกันอยู่คือเรื่อง *To Kill a Mockingbird* (ตีพิมพ์ครั้งแรก ค.ศ. 1960) (ฉบับแปลไทยใช้ชื่อว่า *ผู้บริสุทธิ์* และ *ฆ่าม็อกกิงเบิร์ด*) เล่าถึงตัวละครเอกชายผิวขาวที่เป็นทนายความให้แก่ชายผิวดำคนหนึ่งซึ่งโดนกล่าวหาว่าไปข่มขืนผู้หญิงผิวขาว แม้จะไม่สามารถหาพยานและหลักฐานที่น่าเชื่อถือเพื่อเอาผิดได้ แต่ในตอนท้าย ตำรวจได้จับกุมคนผิวดำคนนี้และยิงเขาเสียชีวิตระหว่างหลบหนีในเวลาต่อมา ส่วนเรื่อง *คำให้การของอาโอะ* ตัวละครเอกมนุษย์ชาวเกาหลีเป็นทนายความให้แก่หุ่นยนต์แอนดรอยด์ซึ่งได้สังหารมนุษย์อันมีสาเหตุมาจากความหึงหวงในตัวมนุษย์ผู้หญิง แม้จะพยายามเรียกร้องสิทธิของสิ่งที่มีลักษณะเทียบเคียงมนุษย์ แต่ท้ายที่สุดตำรวจได้จับกุมตัวแอนดรอยด์ ดึงเครื่องกำเนิดจิตสำนึกออก และส่งตัวไปทำลาย

ตัวละครเอกของทั้งสองเรื่องเป็นทนายความผู้ชาย (แอตติคัสและยุนพโย) ที่รับว่าความให้แก่ผู้ต้องหาคดีชั่วระหว่างบุคคลที่มีสถานะทางสังคมแตกต่างกัน (ระหว่างชายผิวดำกับหญิงผิวขาวและระหว่างแอนดรอยด์กับมนุษย์ผู้หญิง) ผู้ต้องหาของทั้งสองเรื่องเป็นคนชายขอบของสังคม (คนดำในสังคมคนขาวและแอนดรอยด์ในสังคมมนุษย์)

โซควงฮี ผู้แต่ง น่าจะได้รับแรงบันดาลใจส่วนหนึ่งจากเรื่อง *To Kill a Mockingbird* มาใช้ในการเขียนนวนิยายเพื่อสำรวจประเด็นจริยศาสตร์พันมมนุษย์ (posthuman ethics) ที่มักถกเถียงว่ามนุษย์แตกต่างจากสัตว์ หุ่นยนต์ และสิ่งรอบตัว

อย่างไร สิ่งอื่นที่มีจิตสำนึกใกล้เคียงมนุษย์ เช่น สัตว์และหุ่นยนต์ที่ติดตั้งเครื่องกำเนิดจิตสำนึก มีสถานะใกล้เคียงหรือเทียบเท่ามนุษย์มากน้อยเพียงใด มนุษย์มีความชอบธรรมมากน้อยเพียงใดในการวางตนเองเป็นศูนย์กลางควบคุมจัดการสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตรอบตัว ทนายความยูนโหยเห็นอกเห็นใจอาโอะแบบเดียวกับที่ทนายความแอตคิลส์เข้าใจและสงสารทอม โรบินสัน (“it’s a sin to kill a mockingbird.” Lee, 2010, p. 99) มือกิ้งเบิร์ดสามารถเลียนแบบเสียงร้องของนกสายพันธุ์อื่นได้ฉับใจ แอนดรอยด์ก็สามารถเลียนแบบมนุษย์ได้ฉับนั้น สารหลักของเรื่องคือมนุษย์ไม่ควรวางตนอยู่เหนือทุกสิ่ง สิ่งอื่นรอบตัวก็มีอารมณ์ความรู้สึกและความชอบธรรมในการดำรงอยู่ตามวิถีของตนเอง ทนายความยูนโหยจึงมีท่าทีสนับสนุนกลุ่มแอนดรอยด์และสัตว์หลบหนีที่บริเวณแปซิฟิกใต้ แต่ไม่ว่าทนายความยูนโหยจะเรียกร้องให้สังคมมนุษย์ทบทวนสิทธิของหุ่นยนต์และใคร่ครวญในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับหุ่นยนต์เพียงใด สุดท้ายสังคมมนุษย์ส่วนใหญ่ก็ยังคงหมกมุ่นอยู่กับผลประโยชน์ตัวเองเท่านั้น การเรียกร้องสิทธิให้แก่หุ่นยนต์ในศาลที่จัดตั้งขึ้นสำหรับมนุษย์ (ตั้งชื่อเรื่องต้นฉบับ “ศาลมนุษย์”) จึงยังคงไม่เกิดผลเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมเพราะมนุษย์ส่วนใหญ่ไม่สนใจรับฟังตั้งแต่แรกแล้ว

เมื่อมนุษย์ไม่สามารถเอาชนะอาโอะในเรื่องสิทธิปกป้องตัวเองทางกฎหมายในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะเทียบเคียงมนุษย์ได้ มนุษย์จึงใช้เล่ห์เหลี่ยมเอาผิดอาโอะในเรื่องการติดตั้งเครื่องกำเนิดจิตสำนึกเถื่อนแทน เมื่อไม่มีเครื่องกำเนิดจิตสำนึก อาโอะก็ไม่มีลักษณะเทียบเคียงมนุษย์ กลับไปเป็นหุ่นยนต์ธรรมดา ไม่มีความคิดอ่านและความรู้สึกแบบมนุษย์อีกต่อไป

6. ภาพฝันของเกาหลีในอนาคต

ระหว่างอ่านตัวบทเรื่องนี้ ผู้อ่านจะเกิดคำถามตลอดเวลาว่าสิ่งต่าง ๆ ภายในเรื่องแสดงความเป็นเกาหลีอย่างไร ผู้อ่านทราบเพียงว่าทนายความยูนโหยเป็นคนเกาหลี อาศัยอยู่ที่กรุงโซล ส่วนรายละเอียดอื่น เช่น ตัวละครแวดล้อม เหตุการณ์ความขัดแย้ง และองค์ประกอบอื่น แทบไม่มีอะไรบ่งชี้ความเป็นเกาหลีเลย ตรงกันข้าม ผู้อ่าน

ทราบว่าเป็นภาษาญี่ปุ่น ตોકเตอร์ฮันชิโรก็น่าจะเป็นคนญี่ปุ่น นักวิทยาศาสตร์
อันนา จ้าว ผู้พิสูจน์การมีอยู่ของจิตสำนึกของหุ่นยนต์ เป็นคนอังกฤษเชื้อสายจีน ในช่วง
เวลานั้น ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับหุ่นยนต์มีอยู่ทั่วไป กรณีของอาโอะโดดเดนเพียง
เพราะฝ่ายหุ่นยนต์ไม่โดนฆ่าตัดตอนก่อนและยังได้เข้าไปเรียกร้องสิทธิในกระบวนการ
ยุติธรรมของมนุษย์ด้วย ตัวบทแสดงความเป็นเกาหลีออกมาผ่านสถานที่ที่เกิดเหตุขึ้นหลัง
และตัวละครหลักเท่านั้น

ตัวบทนำเสนอกรุงโซลเป็นดินแดนแห่งเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและหุ่นยนต์
ผู้คนทำงานผ่านระบบออนไลน์ มีหุ่นยนต์เอไอคอยช่วยเหลือ ผู้แต่งจินตนาการถึง
การเมืองระหว่างประเทศในอนาคตว่าเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และไต้หวัน จะร่วมมือกันก่อตั้ง
สมาพันธ์รัฐใหม่เพื่อต่อต้านจีนและเกาหลีเหนือ มีการทำวิจัยร่วมกัน กระนั้น ประเด็น
ทางการเมืองสิ้นสุดลงเพียงเท่านี้ ผู้แต่งหันไปให้รายละเอียดเกี่ยวกับความก้าวล้ำทาง
เทคโนโลยีและความขัดแย้งระหว่างหุ่นยนต์กับมนุษย์มากกว่า กรุงโซลจึงเป็นพื้นที่
สำหรับผู้คนนานาชาติ (ต๊อกเตอร์ฮันชิโรและทนายความยูนพโยอยู่ในสังคมเดียวกัน)
เป็นสังคมอุดมความรู้สมัยใหม่ (ห้องวิจัยภาษาประดิษฐ์ของเอไอและกฎหมายว่าด้วย
หุ่นยนต์) และเทคโนโลยีล้ำยุค (การมีอยู่ของโรงงานแอนดรอยด์โคลนนิ่งอเนกประสงค์
และการใช้ผู้พิพากษาเอไอในศาลชั้นต้น)

ยูนพโยเป็นภาพแทนของมนุษย์ในอุดมคติที่มีจริยธรรม เห็นอกเห็นใจเพื่อน
ร่วมสังคม เป็นที่พึงของคนชายขอบ ดังเห็นได้จากการทำงานอาโอะโดดต่อขอความช่วยเหลือ
เป็นพระเอกของเรื่องที่เฉลียวฉลาด มีไหวพริบ และกล้าหาญที่จะคัดค้านสังคมเพื่อ
ปกป้องคนส่วนน้อย

ตัวบทจึงนำเสนอกรุงโซลและคนเกาหลีในคริสต์ศตวรรษที่ 22 ในลักษณะภาพ
ฝัน (utopia) การจงใจให้หุ่นยนต์มีชื่อเป็นภาษาญี่ปุ่นและเจ้าของหุ่นยนต์เป็นคนญี่ปุ่น
ในนัยหนึ่ง เป็นการยกย่องให้เกียรติประเทศญี่ปุ่นว่าเป็นเจ้าแห่งเทคโนโลยี แต่อีกมุม
หนึ่งก็ตีความได้ว่า นวนิยายต้องการเสนอความขัดแย้งเชิงคู่สวาระหว่างมนุษย์กับ
หุ่นยนต์ การกำหนดให้ตัวละครเกาหลีและสังคมเกาหลีเป็นเพียงพยานต่อเหตุการณ์ที่
เกิดขึ้น ไม่ได้เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของประเด็นเปราะบางทางศีลธรรม เอื้อ
ประโยชน์ให้ชาติเกาหลีไม่ตกอยู่ในสถานะสุ่มเสี่ยงเสื่อมเสียชื่อเสียง ยิ่งไปกว่านั้น การ
สร้างตัวละครทนายความเกาหลียังช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ประเทศและขับเน้น

ความสูงส่งของจริยธรรมเพิ่มเข้าไปด้วย เกาหลีจึงได้ประโยชน์ทั้งจากการปรากฏตัวและไม่ปรากฏตัวในเรื่องนี้

7. สรุป

คำให้การของฮาโอะ เป็นนวนิยายแนววิทยาศาสตร์ที่น่าเสนอสังคมเกาหลีในอนาคต หุ่นยนต์มีบทบาทในชีวิตมนุษย์มากขึ้นทั้งในการทำงานและในชีวิตส่วนตัว แม้วิทยาการหุ่นยนต์จะพัฒนาไปมากจนเกิดแอนดรอยด์โคลนนิ่งที่มีจิตสำนึกซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงมนุษย์ขึ้น แต่สังคมมนุษย์ส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติต่อหุ่นยนต์ในฐานะผู้รับใช้ที่ไม่มีความคิดและไม่มีจิตสำนึก การเรียกร้องสิทธิของแอนดรอยด์โคลนนิ่งที่มีจิตสำนึกในชั้นศาลจึงสะท้อนความสัมพันธ์อันสลับซับซ้อนระหว่างมนุษย์และหุ่นยนต์ และกระตุ้นให้สังคมพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ให้รอบด้านมากขึ้น ไม่ยึดติดกับมุมมองมนุษย์เพียงอย่างเดียว

รายการอ้างอิง

โซควังฮี. (2566). *คำให้การของฮาโอะ*. แปลโดย แซฮึน. กรุงเทพฯ: Glow.

Asiimov, I. (1942). *Runaround*. Accessed July 28, 2023 from <https://wjccschools.org/wp-content/uploads/sites/2/2016/01/Runaround-by-Isaac-Asiimov.pdf>

Lee, H. (2010). *To Kill a Mockingbird*. London: Arrow Books.

Roberts, A. (2000). *Science Fiction*. Oxon: Routledge.

Received: October 10, 2023

Revised: November 9, 2023

Accepted: December 16, 2023